

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА ВЛАСТИВОСТІ ГЛОБАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті досліджено динаміку процесу глобального регулювання соціальної політики за певними етапами: формування правових стандартів соціальної політики (перший етап), міжнародного і правового закріплення системи основних соціальних прав людини і затвердження їх як основних цілей соціальної політики (другий етап), глобальної кампанії за соціальний прогрес і розвиток (третій етап); із застосуванням теорії соціального поля, розглянуто основні властивості соціальної політики з точки зору глобального регулювання.

Ключові слова: соціальна політика, глобальне регулювання, соціальне поле.

В статье исследована динамика процесса глобального регулирования социальной политики по этапам: формирование правовых стандартов социальной политики (первый этап), международное и правовое закрепления системы основных социальных прав человека и утверждение их в качестве основных целей социальной политики (второй этап), глобальной кампании за социальный прогресс и развитие (третий этап); с применением теории социального поля, рассмотрены основные свойства социальной политики с точки зрения глобального регулирования.

Ключевые слова: социальная политика, глобальное регулирование, социальное поле.

The article analyses the dynamics of the process of global social policy regulation in stages: the formation of the legal standards of the social policy (first stage) of the international and legal confirmation of the system of basic social human rights and their approval as the main goals of social policy (the second stage), the global campaign for social progress and development (the third stage); with the use of the theory of social field, discusses the main features of social policy from the point of view of global regulation.

Key words: social policy, global regulation, social field.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні глобальні проблеми соціально-економічної політики формулюються як екологічна та соціальна орієнтація економіки, зміцнення національної та міжнародної безпеки, перехід на модель сталого розвитку, що забезпечує рівність інтересів сьогодення і майбутнього покоління. Зміст глобалізації, її суперечливий характер, наслідки і широкий спектр сприйняття світовим загалом та наукова рефлексія з приводу цього феномену – одне з найзагальніших явищ сучасності. Проте, окрім суто практичних питань, важливого значення набуває дослідження безпосередніх властивостей глобального регулювання соціальної політики, розуміння динамічних процесів розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор. Науковий аналіз проблематики розвитку соціальної політики України неминуче

призводить до її розгляду в контексті теорії і практики сучасної глобалізації, яка, як з'ясувалося, у ХХ столітті може мати перекося як суто ліберального, так і антиліберального характеру. При цьому більшість фахівців теорію глобалізації пов'язують із базовими концептуальними положеннями модернізації, яка трактується різним чином. Сьогодні, очевидно, що існують різні модернізаційні концепції, а також різні умови їх реалізації в кожній країні. Не випадково до рубежу ХХ-ХХІ століть позначили себе різні типи та теорії модернізації, виникли концепції, що заперечують доцільність сучасних теорій модернізації.

У багатьох регіонах світу модерністські концепції на порозі ХХІ століття стали виходити з моди. Так, наприклад, прихильники теорії залежності – Бродель Ф., Валлерстайн І., Луман Н. та інші – критикують теорію модернізації і вказують на її вади, залежність від інтересів розвинених країн. Однак, довівши специфіку розвитку різних світових систем, ці

автори не змогли повною мірою спростувати користь різних теорій модернізації. Вони продовжують розвиватися і визначати пошук оптимальних рішень модернізаційного розвитку в різних країнах та регіонах світу.

Виділення невирішених раніше аспектів загальної проблеми, яким присвячується стаття. Головна відмінність між цими рішеннями проявляється знову і знову на вагах «лібералізм» – «антилібералізм», «державне управління» – «стихія ринку». Оптимальна міра того й іншого продовжує визначати пошук ефективності модернізації суспільства, його дієздатного, стабільного функціонування, визначення основних динамічних особливостей соціальної політики в глобальному масштабі.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою роботи є дослідження динамічних процесів та властивостей глобального регулювання соціальної політики із застосуванням методології соціальної теорії поля.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових

результатів. Інтеграційні процеси в Європі та світі стосуються широкого кола проблем суспільного розвитку, які мають зовнішню і значною мірою внутрішню спрямованість. У сучасних умовах динамічних соціальних змін світова цивілізація знаходиться у стані руйнування стереотипів, зміни цінностей та ціннісних орієнтацій, пошуку нових дієвих концепцій державного регулювання соціальних процесів [1]. Для сучасних процесів глобалізації актуальним виступає розповсюдження соціальних зв'язків на різноманітні сфери діяльності (технологічну, організаційну, адміністративну, правову). Важливою видається також тенденція до встановлення взаємозв'язків через численні мережі сучасних комунікацій та нових інформаційних технологій (Інтернет). На сучасному етапі розвитку суспільних світових процесів, без врахування чиннику процесу глобалізації неможливо прогнозувати, визначати і здійснювати зовнішню політику будь-якої держави.

Історична динаміка глобального регулювання соціальної політики включає три основні етапи (рис. 1).

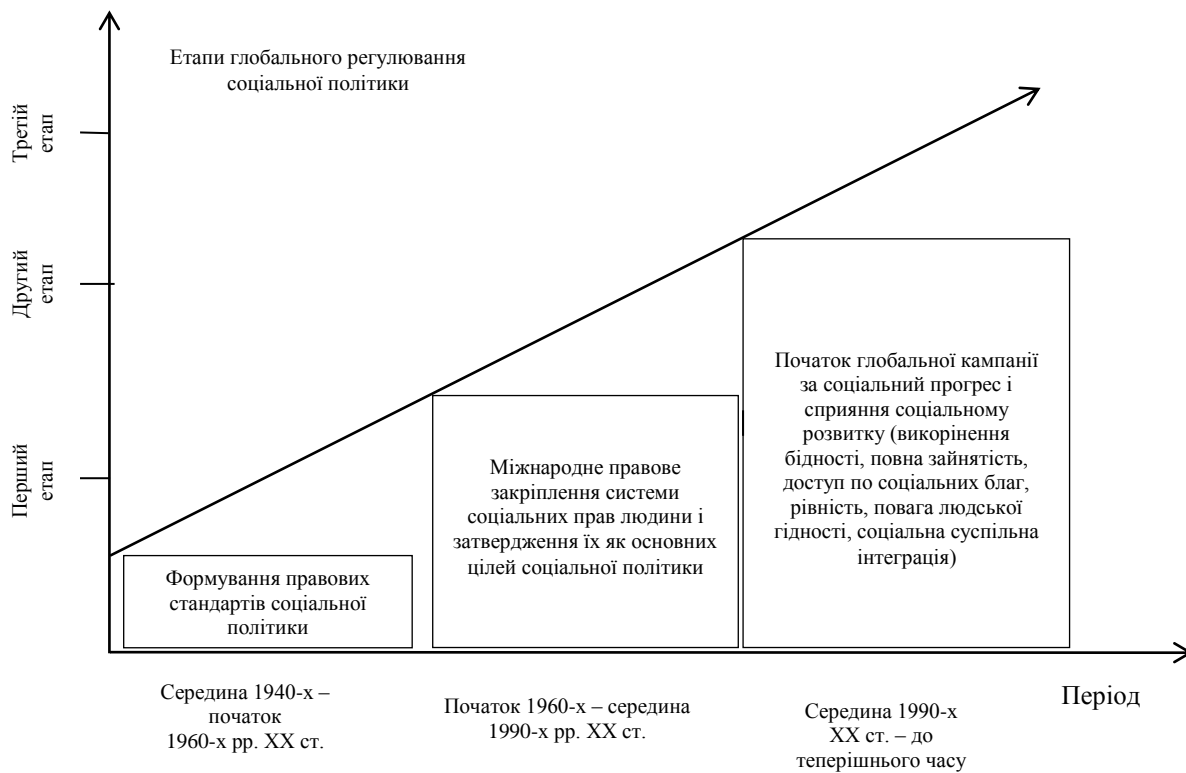

Рис. 1. Динаміка і основні етапи трансформації глобального регулювання соціальної політики

Перший етап (серед. 40-х років – почат. 60-х років XX століття) пов'язаний із формуванням правових стандартів соціальної політики, що орієнтують на те, щоб в її правовому змісті були викладені основні цілі, загальні принципи та зобов'язання сторін, основні норми соціальної політики. Основною інтенцією цього періоду було визнання того, що економічний розвиток повинен служити основою соціального прогресу і що повинні бути вжиті всі зусилля на міжнародному, регіональному та національному рівні для забезпечення фінансової і технічної допомоги із захисту інтересів населення.

На другому етапі (початок 60-х років – середина 90-х років XX ст.) відбувається і міжнародно-правове закріплення системи основних соціальних прав людини і затвердження їх як основних цілей соціальної політики, що має всеосяжний характер і поширюється на всі країни. Одночасно відбувається винесення питань соціальної політики на рівень багатонаціональних (транснаціональних) компаній, які отримували все більш широке поширення у світовому економічному розвитку. Правові стандарти цієї діяльності отримали відображення в тристоронній декларації принципів, що стосуються

багатонаціональних корпорацій та соціальної політики, яка була прийнята Міжнародної організації праці в 1977 р.

Третій етап (середина 90-х років ХХ століття – до сьогоднішнього початку глобальної кампанії за соціальний прогрес і розвиток. Основними завданнями третього етапу є:

- створення таких економічних, політичних, соціальних, культурних і правових умов, які будуть сприяти соціальному розвитку людей;
- досягнення цілі викорінювання бідності у світі, яке є для людства етичним, соціальним, політичним та економічним імперативом;
- створення надійних та стійких можливостей заробітку за допомогою вільно обраної продуктивної праці та сприяння досягненню мети повної зайнятості як одного з основних пріоритетів економічної та соціальної політики;
- сприяння соціальній інтеграції шляхом формування суспільства, яке було б стабільним, безпечним і справедливим й такого що ґрунтувалося б на принципах заохочення і захисту прав людини, а також на принципах недискримінації, терпимості, поваги різноманіття, рівності можливостей, солідарності, безпеки та участі всього населення, у тому числі уразливих груп та осіб і таких, що знаходяться в несприятливому положенні.

Для досягнення цих завдань необхідно забезпечити:

- розвиток повномірної поваги до гідності людини;
- досягнення справедливості і рівності у відносинах між жінками та чоловіками, визнавати й розширювати участь і керівну роль жінок у політичній, громадській, економічній, соціальній та культурній діяльності й в процесі розвитку;
- сприяння досягненню і реально домагатися цілей загального і справедливого доступу до якісної освіти, найвищого досяжного рівня фізичного та психічного здоров'я та доступу всіх людей до первинних медико-санітарних послуг, докладаючи особливі зусилля для усунення нерівності, пов'язаній із соціальними умовами, і без відмінностей за ознакою раси, національного походження, статі, віку або інвалідності;
- підвищення ролі культури в розвитку;
- збереження головних засад зорієнтованого на людину сталого розвитку і сприяти повному розвитку людських ресурсів і соціального розвитку;
- збільшення і більш ефективного використання ресурсів, що виділяються на потреби соціального розвитку;
- удосконалення і зміцнення бази міжнародного, регіонального та субрегіонального співробітництва в інтересах соціального розвитку в плані партнерства.

Таким чином, роль «людського фактора» у соціально-економічному розвитку зростає в усьому світі. Сучасна Україна не є винятком. Усе більш високі соціальні вимоги пред'являють до складових соціальної політики України міжнародні організації членом яких є держава [2].

Усі складові соціальної політики залежать від внутрішньої політики держави. Разом з цим соціальна політика знаходиться в тісній взаємодії і з зовнішньою політикою держави. І чим далі, тим більше посилюється зовнішній фактор у глобальному світі. Здійснення соціальної політики однієї держави виявляється в певному сенсі залежним від іншої держави. Так, потерпілі від природних катаклізмів країни вносять відповідні корективи у свою соціальну політику, у свої соціальні програми. Але таким же чином свої соціальні плани коректують і ті держави, які з почуття солідарності і гуманізму простягають постраждалим руку допомоги. Згідно із системним підходом до державного регулювання, будь-яка взаємодія (в тому числі і міждержавна) при цьому повинна виходити з функціонування соціального поля, яке включає тотальність можливих подій, здатних вплинути на результативність соціальної політики [3].

Межа між соціальним (внутрішнім) простором і зовнішнім світом нагадує швидше мембрану або мережу, здатну до проникнення, ніж стіну або жорсткий бар'єр. Соціальний простір і зовнішній світ тісно пов'язані. Зміни, що відбуваються в останньому, впливають на стан першого, і навпаки. Соціальну політику держави в цьому сенсі символізують дві властивості: диференціація – відокремленість від решти світу через суцільний кордон; відношення «частина – ціле» – входження в більший простір. У сенсі міжнародних відносин це вказує на доцільність врахування чинників глобалізації та диференціації відносно виробітку соціальної політики держави.

Із метою розуміння можливих взаємозв'язків у соціальному просторі, розглянемо такі властивості державної соціальної політики, як «плинність» і «ригідність». Плинність відбивається у швидкому реагуванні на будь-який вплив, рухливість і еластичність. Ригідність – у вчиненні опору змінам, жорсткості і нееластичності. Ригідність дозволяє зберегти цілісність системи соціальної політики, а плинність – розвивати її за спіральним принципом. Застосування принципів плановості, системності, творчого пристосування до суспільних змін дає можливість використання позитивних рис обох властивостей, незважаючи на їх різновекторну спрямованість. Зокрема, плановість, шляхом розробки мережі підпорядкованих планів, програм тощо, дає можливість визначення напрямку і таким чином збереження цілісності, а творче пристосування – корекції жорстких планів в умовах несталого навколишнього середовища (зовнішнього соціального поля). Творче пристосування базується на позиціях нестандартності, гнучкості, креативності, відповідності до плинності та не прогнозованості зовнішніх і внутрішніх чинників, які впливають на зміст і ефективність державної політики в соціальній сфері.

Висновки. Динаміку процесу глобального регулювання соціальної політики характеризують такі етапи: перший етап – «формування правових стандартів соціальної політики»; другий – «міжна-

родне і правове закріплення системи основних соціальних прав людини і затвердження їх як основних цілей соціальної політики»; третій – «глобальна кампанія за соціальний прогрес і розвиток».

Соціальну політику держави в глобальному сенсі символізують властивості до диференціації (відокремленість від решти світу через суцільний кордон) і до відношення в як «частина – ціле» (входження в більший простір), що зумовлюють необхідність врахування чинників глобалізації та

диференціації відносно виробітку соціальної політики держави.

Одними з важливих властивостей державної соціальної політики, за допомогою яких можна уявити більшу частину можливих взаємозв'язків у соціальному просторі, є «плинність» – швидке реагування на будь-який вплив – і «ригідність» – вчинення опору змінам. Обидві властивості можливо врахувати при виробітку соціальної політики у разі застосування принципів плановості, системності та творчого пристосування до суспільних змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Якобсон Л. И. Социальная политика: коридоры возможностей / Л. И. Якобсон // *Общественные науки и современность*. – 2006. – № 2. – С. 15–22.
2. Bauman Z. *The Individualised Society*. Cambridge, Polity Press / Z. Bauman. – 2001. – 259 p.
3. Погорелов С. Т. Применение социальной теории поля в государственной социальной политике / С. Т. Погорелов // *Вісник МСУ. Серія «Соціологічні науки»*. – Т. 10. – С. 64–52.

Рецензенти: **Сиченко В. В.**, д.держ.упр.;
Ємельянов В. М., к.т.н., доц.

© Сиченко О. О., 2012

Дата надходження статті до редколегії 11.11.2012 р.

СИЧЕНКО Оксана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу Дніпропетровського державного аграрного університету (м. Дніпропетровськ), відмінник освіти України.

Коло наукових інтересів: корпоративна соціальна відповідальність, соціальна звітність, державне регулювання соціальної сфери, процеси глобалізації і диференціації.